

ALFRED LANSING

ENDURANCE

**INCREDIBILA CĂLĂTORIE
A LUI SHACKLETON**

Introducere de Nathaniel Philbrick

Traducere din engleză și note de Gabriel Tudor

CAPITOLUL 1

Ordinul de a abandona vasul fu dat la ora 17:00. Dar pentru majoritatea oamenilor nu mai era necesar, întrucât știau deja cu toții că nava era condamnată și venise momentul să renunțe la încercările de a o salva. Însă nu erau însăGINântați, nici măcar neliniștiți. Se luptaseră fără încetare, timp de trei zile, și pierduseră. Acum își acceptau înfrângerea aproape apatici. Erau, pur și simplu, prea obosiți ca să le mai pese.

Frank Wild, secundul, își croi drum de-a lungul punții deformate, către cabina echipajului. Acolo, doi marinari, Walter How și William Bakewell, stăteau întinși pe paturile de jos. Amândoi erau în pragul extenuării, după ce munciseră la pompe aproape trei zile, dar nu puteau dormi din cauza zgombelor pe care le producea nava muribundă.

În acele momente, nava era zdrobotită. Nu dintr-odată, ci încet, puțin câte puțin. Presiunea a zece milioane de tone de gheăță apăsa asupra ei din toate părțile. Si *Endurance* plângea cuprinsă de agonie. Osatura, bordajul, bârnele imense, multe dintre ele groase de aproape un picior¹, scârțâiau lugubru pe măsură ce presiunea ucigașă se accentua. Când bârnele nu mai putură să reziste, se rupseră cu un răpăit ca de artillerie.

Majoritatea bârnelor teugei se frânseseră deja ceva mai devreme, în aceeași zi, iar puntea se umflase, ridicându-se și coborând pe măsură ce presiunea sporea sau scădea.

¹ Unitate anglo-saxonă de măsurare a lungimii, egală cu aproximativ 30 de centimetri.

— Nava se scufundă, băieți. Cred că-i timpul s-o părăsim.

How și Bakewell se ridicară din paturi, luară două fețe de pernă în care-și înghesuaseră câteva lucruri și-l urmară pe Wild pe punte.

Apoi, Wild coborî în minuscula sală a motoarelor. Kerr, mecanicul, stătea la baza scării și aștepta. Alături de el era Richardson, mecanicul-șef. Se aflau acolo de aproape 72 de ore, menținând nivelul aburului în cazane, pentru ca pompele din sala motoarelor să poată funcționa. În tot acest timp, deși nu văzuseră deloc gheata deplasându-se, știau prea bine ce efecte avea aceasta asupra vasului. Din când în când, sub presiune, laturile navei – chiar dacă în unele locuri aveau o grosime de două picioare – se încovoaiau în interior chiar și cu șase inchi. În același timp, plăcile de oțel ale podelei se împingeau unele în altele, scârțâind prelung când marginile lor se întâlnieau, apoi se umflau și brusc se încălecau pocrind.

Wild adăugă imediat:

— Lăsați fociurile! zise el. Nava se scufundă.

Kerr părea ușurat. Wild se întoarse spre pupă, către axul elicei. Acolo, McNeish, tâmplarul vasului, și McLeod, un marină, se trudeau să călăfătuască un batardou¹ construit de McNeish cu o zi în urmă. Acesta fusese ridicat în grabă, în încercarea de a stăvili ūvoiul de apă care pătrundeau în navă prin locul unde cărma și etamboul fuseseră smulse de ghețuri. Dar apa ajungea acum aproape de plăcile punții și câștiga teren mai rapid decât o putea ține batardoul în frâu și decât o puteau elimina pompele. Când presiunea înceta pentru o clipă, se auzea apa curgând și inundând nava.

¹ Incintă alcătuită din pereți de lemn, de oțel sau de beton armat, care se construiesc în apă și în care, prin scoaterea apei, se obține un spațiu uscat în interiorul căruia se pot executa lucrări.

Wild le făcu semn celor doi să renunțe, după care urcă scara spre puntea principală.

Clark, Hussey, James și Wordie dăduseră la pompe, dar renunțaseră din proprie inițiativă, înțelegând inutilitatea strădaniilor. Acum stăteau pe lăzile cu provizii sau direct pe punte, sprijiniți de parapeți. Pe chipurile lor se citea povara de nedescris a celor trei zile de eforturi zadarnice la pompe.

Mai departe, spre provă, conducătorii atelajelor de câini legaseră o bucată mare de pânză de parapetul de la babord și făcuseră din ea un fel de jgheab ce cobora către gheata care înconjura vasul. Luără, rând pe rând, cei 49 de câini husky din cuștile lor, lăsându-i să alunecă în jos, către oamenii care așteptau lângă navă. În mod normal, orice activitate de acest gen le-ar fi agitat enorm pe patrupede, dar acestea păreau să fi simțit cumva că se petreceau lucruri extraordinare. Nu izbucnii nicio luptă între câini și niciunul nu încerca să fugă.

Poate că oamenii, prin atitudinea lor, le dădeau de înțeles că ceva se schimbă. Lucrau cu ardoare, grăbiți, abia adrenându-și un cuvânt. Dar niciunul dintre ei nu părea alarmat. De fapt, în afară de mișcarea ghețurilor și de zgomotele produse de navă, scena era relativ calmă. Temperatura atinsese -22°C și un vânt ușor sufla dinspre sud. Deasupra, cerul amurgului era senin.

Dar undeva, tare de departe, spre sud, se stârni o hulă ale cărei vânturi băteau în direcția lor. Deși probabil că nu avea să-și ajungă mai devreme de două zile, apropierea sa era sugerată de felul în care se deplasau ghețurile, ce se întindeau cât vedeați cu ochii. Pustietatea de gheată era atât de vastă și de compactă, încât, deși hula nu ajunsese încă la ei, presiunea îndepărtată a vânturilor sale deja zdrobea banchizele unele de altele.

Întreaga suprafață înghețată era un haos în permanentă mișcare. Arăta ca un mozaic enorm, ale cărui piese se întindeau la infinit, izbite unele de altele de o forță nevăzută, dar irezistibilă. Încetineaala parcă liberă, chibzuită, a mișcării accentua impresia de putere titanică. Oriunde se izbeau două

banchize, pentru o vreme, marginile lor se împingeau una în alta și scrâșneau. Apoi, cum niciuna nu dădea semn că ar ceda, se ridicau amândouă, lent și adesea vibrând, mâname de forță implacabilă. Uneori, se opreau brusc, ca și cum puterea invizibilă ce domina ghețurile și-ar fi pierdut inexplicabil interesul de a le împinge. Dar adesea cele două banchize – de multe ori groase de zece picioare sau chiar mai mult – continuau să se ridice tot mai sus, până ce una dintre ele sau ambele se sfărâmău, prăvălindu-se de-a valma și formând o creastă de presiune.

Se auzeau zgomotele ghețurilor care se deplasau – sunete surde, viciul și scrâșnetul banchizelor – și, din când în când, bufniturile blocurilor grele prăbușindu-se. Pe lângă asta, ghețurile împinse unele în altele aveau un repertoriu aproape nelimitat de sunete, însă multe dintre ele păreau să nu aibă nicio legătură cu zgomatul produs de banchizele sub presiune. Uneori se auzea un ūierat, ca și cum un tren gigantic, ale cărui osii scrâșneau ascuțit, ar fi trecut prin apropiere, într-un vacarm de bubuituri și zdrăngăneli. În același timp, se auzea o sirenă uriașă, al cărei urlet părea să se amestece cu cântecul cocoșilor, cu viciul unui val îndepărtat, cu duduitul domol al unui motor și cu gemetele unei bătrâne. În rarele perioade de calm, când deplasarea ghețurilor înceta pentru un moment, un răpăit înfundat de tobe străbatea văzduhul.

În acest univers de gheată, nicăieri mișcarea nu era mai acerbă și nici presiunea mai intensă decât în blocurile care loveau nava. Poziția acesteia era cum nu se poate mai nefericită. Un sloi imens se înfipsează zdravăn în prova tribord, iar altul bloca nava pe aceeași parte, dar dinspre pupă. Un al treilea bloc exercita presiune asupra babordului. Astfel, gheata avea să sfărâme nava în două, drept la mijloc. În câteva rânduri, ambarcațiunea se înclină cu totul spre tribord.

În partea din față, unde atacul era cel mai violent, gheata acaparase vasul. Se acumula tot mai sus și mai sus, lipindu-se de provă, pe măsură ce nava respingea val după val, până ajunse la parapeți. Apoi se revărsă pe punte, copleșind vasul

sub o povară zdrobitoare, care afunda prova și mai tare. Astfel îmobilizată, nava era și mai vulnerabilă în fața banchizelor ce o împresurau.

Vasul reacționa într-un mod diferit la fiecare nou val de presiune. Uneori, parcă tremura scurt, ca un om cuprins de o durere sfâșietoare. Alteori, se opinea într-o serie de spasme însoțite de țipete chinuitoare. Atunci, cele trei catarge se clătinău violent, în spate și în față, iar greementul se încorda precum corzile unei harpe. Dar pentru oamenii de la bord cele mai chinuitoare momente erau când nava părea o creatură uriașă care, împresurată, se sufoca.

În acele ore finale, membrii echipajului erau îngroziți mai mult decât orice altceva de felul în care nava agoniza, asemenea unei fiare gigantice.

Până la 19:00, toate echipamentele indispensabile fuseseră mutate pe gheată și oamenii înjgebaseră un fel de tabăru pe o banchiză solidă, la mică distanță de tribord. Bărcile de salvare fuseseră coborâte cu o seară înainte. Odată ajunși pe gheată, majoritatea membrilor echipajului simțiseră o imensă ușurare la gândul că nu se mai aflau la bordul navei condamnate. Puțini s-ar fi întors de bunăvoie la bord.

Însă câțiva ghinioniști primiră ordinul de a urca acolo pentru a recupera diferite lucruri. Unul dintre ei era Alexander Macklin, un medic Tânăr și voinic, care se întâmpla să fie și conducătorul unui atelaj de câini. Abia își priponise patrupedele în tabăru, când i se ordonă să meargă împreună cu Wild să aducă niște scânduri din magazia de la prova navei.

Cei doi porniră la drum și tocmai ajunseră pe vas când un strigăt răsunător se auzi dinspre tabăru. Banchiza pe care fuseseră ridicate corturile începea să se crapse. Wild și Macklin dădură fuga înapoi. Oamenii înhamară câinii și mutară în grabă corturile, lăzile, săniile și restul echipamentului pe o altă banchiză, la o sută de yarzi depărtare de navă.

În momentul în care reușiră să mute toate lucrurile, vasul părea a fi pe punctul de a se scufunda, aşa încât cei doi

se grăbiră să urce la bord. Își croiră drum printre bucătile de gheață împrăștiate pe teugă, apoi ridicără trapa care dădea spre forpic¹. Scara fusese smulsă din suporturile ei și alunecașe într-o parte. Pentru a ajunge jos, erau nevoiți să coboare încet, prin beznă, ținându-se de cioturile de lemn.

Zgomotul dinăuntru era de nedescris. Compartimentul pe jumătate gol amplifica, asemenea unei gigantice cutii de rezonanță, fiecare pocnet al lemnelor care se despicau. Cei doi se găseau la doar câteva picioare de marginile navei și auzeau cum gheața din exterior exercita presiune asupra bordajului, ca să-l străpungă.

Așteptară câteva clipe, până când ochii li se mai obișnuiră cu întunericul, și priveliștea îi îngrozi. Stâlpii de susținere se îndoiseră și traversele de deasupra lor erau pe punctul de a ceda. Era ca și cum nava ar fi fost cuprinsă într-o menghină uriașă, care se strâangea lent, până când structura de lemn avea să cedeze în fața presiunii.

Bucătile de scândură după care veniseră erau depozitate în nișele întunecate de pe lateralele propei. Ca să ajungă la ele, se târără amândoi printr-un batardou. Văzură că și acesta se încovoia spre exterior, ca și cum s-ar fi putut rupe în orice moment, prăvălind întreaga teugă peste ei.

Macklin ezită pentru o clipă, iar Wild, simțind teama celuilalt, îi strigă să rămână pe loc, acoperind vuietul navei. Apoi pătrunse în deschizătură și câteva minute mai târziu începu să-i întindă scândurile, rând pe rând, însotitorului său.

Bărbații lucrau febril, dar chiar și aşa treaba părea interminabilă. Macklin era sigur că nu aveau să scoată la timp toate scândurile. Dar în cele din urmă capul lui Wild apăru din nou prin deschizătură. Scoaseră scândurile pe punte, ieșiră și ei și rămaseră secunde bune în tacere, savurând sentimentul prețios al siguranței. Mai târziu, în intimitatea jurnalului său, Macklin

¹ Compartiment etanș la prova unei nave, în care se păstrează lanțul ancorei, vopsele, odganele etc.

avea să mărturisească: „Nu cred că m-a încercat vreodata o senzație de spaimă atât de intensă precum cea pe care am simțit-o în măruntaiele acelei nave pe cale să se facă bucăți.“

La mai puțin de o oră după ce ultimul om coborî de pe punte, gheața străpunse bordajul vasului. Primele au răzbătut niște sloiuri ascuțite ca niște sulițe, deschizând răni care au permis pătrunderea blocurilor de gheață. Acum, nava era scufundată de la mijloc până la provă. Puntea de la tribord fusese zdrobită de gheață cu atâtă forță, încât unele canistre de benzină goale, depozitate acolo, fuseseră măturate prin peretele rufului și ajunseseră aproape de bordaj, împingând înaintea lor un tablou mare, ce fusese agățat pe perete. În mod bizar, sticla acestuia nu se spărsese.

Mai târziu, după ce lucrurile fuseseră puse la punct în tabără, câțiva se întoarseră, pentru a privi epava în care se transformase nava. Nu erau mulți. Majoritatea se băgaseră deja în corturi, înghețați și osteniți, și pentru moment erau indiferenți în privința destinului lor.

Un singur om nu împărtăsea sentimentul general de ușurare la gândul că reușiseră să plece la timp de pe vasul cuprins de gheturi. Acesta era un bărbat îndesat, cu față lată și nasul borbănat. Avea un accent irlandez abia sesizabil. Cât timp durase debarcarea, pe când echipamentul, câinii și oamenii părăseau nava, se ținuse deoparte.

Numele lui era Sir Ernest Shackleton, iar cei 27 de bărbați pe care îi privise abandonând fără urmă de glorie nava distrusă alcătuiau echipajul Expediției Imperiale Transantartice.

Data era 27 octombrie 1915, iar nava se numea *Endurance*. Se găseau la $69^{\circ}5'$ latitudine sudică, $51^{\circ}30'$ longitudine vestică, în mijlocul pustiului înghețat al înșelătoarei Mări Weddell din Antarctica, aproximativ la jumătatea distanței dintre

¹ Construcție deasupra punții superioare a unei nave, extinsă numai pe o porțiune a ei, în care sunt amenajate, de obicei, locuințele echipajului.

Polul Sud și cel mai apropiat avanpost al umanității, situat la vreo 1200 de mile depărtare.

Puțini oameni au purtat vreodată responsabilitatea ce apăsa pe umerii lui Shackleton în acel moment. Deși știa că situația lor era disperată, i-ar fi fost imposibil să-și imagineze încercările fizice și emoționale la care urmau să fie supuși, provocările care îi așteptau și suferințele prin care aveau să treacă.

Erau singuri în mările înghețate ale Antarcticii. Trecuse aproape un an de la ultimul lor contact cu civilizația. Nimeni nu avea idee că erau în primejdie, nici nu se știa unde se aflau. Nu aveau niciun radioemisător care să-i fi ajutat să-și contacteze eventualii salvatori și nu era sigur că vreun echipaj de salvare ar fi putut ajunge la ei, chiar dacă ar fi reușit să transmită un SOS. Era anul 1915 și nu existau elicoptere, vehicule cu șenile sau avioane capabile să înfrunte acele condiții.

Suferința lor era crudă și însășitătoare prin însăși simplitatea ei. Dacă voiau să scape de acolo, trebuiau să se salveze singuri.

Shackleton estima că banchiza din largul Peninsulei Palmer – cea mai apropiată porțiune de uscat cunoscută – se afla la 182 de mile vest-sud-vest de ei. Dar pământul în sine era la 210 mile depărtare, nefiind populat nici de oameni, nici de animale și neoferind nici ajutor, nici salvare.

Cel mai apropiat loc cunoscut unde ar fi putut găsi mâncare și adăpost era minuscula Insulă Paulet, cu diametrul nu mai mare de o milă și jumătate, aflată la 346 de mile spre nord-vest, dincolo de întinderea de gheăță. În 1903, cu doisprezece ani înainte, echipajul unei nave suedeze, *Antarctic*, petrecuse iarna acolo, după ce aceasta fusese zdrobită de ghețurile Mării Weddell. Nava care i-a salvat în cele din urmă a depozitat provizii pe insulă, pentru ca acestea să fie folosite de naufragiații ajunși pe acele meleaguri. Ca o ironie a sortii, însuși Shackleton fusese însărcinat atunci să cumpere provizii. Acum, după doisprezece ani, avea nevoie de ele.

CAPITOLUL 2

Deși ordinul comandantului de a abandona nava dădu startul celei mai grandioase aventuri antarctice, tot el avea să pecetească totodată și destinul uneia dintre cele mai ambițioase expediții spre continentul alb. Scopul Expediției Imperiale Transantarctice, aşa cum spunea și denumirea ei, era de a traversa continentul de la vest la est.

Acest demers era cu totul ieșit din comun, iar asta se vede din faptul că, după eșecul lui Shackleton, nimeni nu a mai încercat să traverseze continentul alb timp de 43 de ani – până în perioada 1957 – 1958. Atunci, în cadrul Anului Geofizic Internațional¹, dr. Vivian E. Fuchs a condus Expediția Transantarctică a Commonwealth-ului, o misiune independentă. Până și echipa lui Fuchs, deși înzestrată cu vehicule șenilate, încălzite și cu radioemisătoare puternice, deși călăuzită de avioane de recunoaștere și beneficiind de câini de sanie, a fost inconsistent în demnitate să renunțe. Doar după o călătorie chinuitoare, cu o durată de aproape patru luni, a reușit Fuchs să atingă țelul pe care Shackleton și-l propusese în 1915.

Aceasta era cea de-a treia expediție a lui Ernest Shackleton în Antarctica. Ajunsese aici pentru prima oară în 1901, ca membru al Expediției Naționale Antarctică conduse de Robert F. Scott,

¹ Proiect științific internațional prin care s-a realizat prima traversare a Antarcticii, itinerarul trecând pe la Polul Sud

faimosul explorator britanic care a reușit să ajungă până la $82^{\circ}15'$ latitudine sudică, adică la doar 745 de mile de Pol, ceea mai mare distanță parcursă până la acel moment în interiorul continentului antarctic.

Apoi, în 1907, Shackleton a condus prima expediție care avea drept scop atingerea Polului Sud. Având trei tovarăși de drum, Shackleton a ajuns la 97 de mile distanță de destinație, dar s-a văzut nevoit să abandoneze din cauza lipsei de alimente. Călătoria de întoarcere s-a transformat într-o cursă disperată împotriva morții, din care exploratorii au ieșit triumfatori. Shackleton s-a întors în Anglia, unde a fost primit ca un erou al Imperiului. Era întâmpinat cu omagii pretutindeni, iar regele I-a înnobilat și toate marile puteri ale planetei l-au decorat.

Apoi a scris o carte și a plecat într-un turneu de prelegeri care l-a purtat prin Insulele Britanice, Statele Unite, Canada și prin o bună parte a Europei. Dar chiar înainte ca acest turneu să se încheie, pe Shackleton a început din nou să-l frământe gândul întoarcerii în Antarctica.

Se aflase la doar 97 de mile de Polul Sud și știa foarte bine că era doar o chestiune de timp până când o altă expediție avea să-l atingă. În martie 1911, de la Berlin, unde se afla în turneu, îi scria soției sale, Emily: „Cred că nicio altă expediție nu va mai avea însemnatate dacă nu va reuși să traverseze continentul.”

O expediție americană condusă de Robert E. Peary ajunsese la Polul Nord, în 1909. Apoi, Scott, aflat la a doua sa expediție, la sfârșitul lui 1911 și începutul lui 1912, a intrat în cursa spre Polul Sud cu norvegianul Roald Amundsen și a fost învins, la o diferență de o lună și ceva. A fost dezamăgitor. Dar acest eșec ar fi putut fi considerat doar un simplu ghinion, dacă Scott și cei trei camarazi ai săi n-ar fi pierit pe drumul de întoarcere spre bază, în timp ce se luptau cu viscolul, sleiți de scorbut.

Englezii au fost îndurerăți când veștile despre nereușita lui Scott și despre circumstanțele tragice ale morții lui au ajuns în Anglia. Sentimentul teribilei pierderi era accentuat de faptul

că britanicii, care în materie de explorări nu avuseseră egal în lume, fuseseră nevoiți să îndure umilința de a se clasa în urma Norvegiei în cursa spre Polul Sud.

Când se desfășurau aceste evenimente, planurile lui Shackleton privind o expediție transantarctică avansau cu repeziciune. Într-o primă broșură destinată colectării de fonduri pentru această întreprindere, Shackleton a pariat totul pe ideea de prestigiu național, pe care a transformat-o în argumentul principal în favoarea unei asemenea expediții. „Din punct de vedere sentimental, aceasta este ultima mare călătorie polară care poate fi făcută. Va fi o expediție mai importantă decât cea până la Pol și înapoi și cred că e datoria Angliei să realizeze acest lucru, căci am fost învinși în lupta pentru cucerirea Polului Nord, precum și în prima cursă către Polul Sud. Mai rămâne de făcut cea mai amplă și mai răsunătoare dintre toate călătoriile – traversarea continentului antarctic.”

Planul lui Shackleton era să navigheze până în Marea Weddell și să debarce o echipă de șase oameni, cu sănii și cu 70 de căini, pe malul golfului Vahsel, la aproximativ 78° latitudine sudică și 36° longitudine vestică. Aproape în același timp, o a doua navă urma să pătrundă prin Strâmtoarea McMurdo în Marea Ross, de cealaltă parte a continentului. Echipa din Marea Ross trebuia să pregătească o serie de depozite de alimente, pornind de la baza lor și până aproape de Pol. În timp ce această parte a misiunii era îndeplinită, echipa din Marea Weddell urma să pornească spre Pol cu sănile, hrănindu-se din rațiile proprii. De la Pol, exploratorii urmău să ajungă în vecinătatea impunătorului ghețar Beardmore, unde aveau să se aprovizioneze de la cel mai sudic depozit lăsat de echipa din Marea Ross. Alte depozite de alimente, situate de-a lungul rutei, i-ar fi aprovizionat pe oamenii lui Shackleton până ar fi ajuns în tabăra de pe malul Strâmtorii McMurdo.

Astfel arăta planul pe hârtie și era unul caracteristic lui Shackleton: practic, îndrăzneț și bine pus la punct. Britanicul